

STIMULIRATI KREATIVNU KATEHEZU

Šime SAMAC

Brze promjene na svim područjima ljudskog djelovanja prisiljavaju nas da potražujemo nove oblike evangelizacije i katehizacije i da stare »izrekemo« na nov način. Razloge i potrebe za nova premišljanja nalazimo u čovjeku koji je obdaren »kreativnim moćima«. To nutarnje bogatstvo koje posjeduje svaki pojedinac može se razvijati i zaživjeti samo uz uvjet ako ga prati odvažnost i vjera. Preveliki konformizam u odgojnim sistemima, pa tako i u religioznome ne dopušta kreativnu avanturu, osobnu, zajedničku i apostolsku obnovu.

OSLOBODITI KREATIVNOST

Uvjetovanosti življenja i djelovanja više su nego očite, kako na razini politike tako i na razini ekonomije, kulture i tehnologije. Svijet ustvari postaje sve više velika obitelj u kojoj je svatko prisiljen slijediti neke konformističke zakonitosti da bi mogao preživjeti.

Da li kršćani koji žive i djeluju u ovom svijetu kojeg obilježavaju brze promjene mogu preživjeti s religioznom kulturom koja je dobro sistematizirana, s moralnim zakonima koji su hijerarhijski dobro formulirani i koji kao takvi već unaprijed imaju odgovore na sve probleme?¹

Sa sigurnošću se može tvrditi da u današnjim uvjetima života ne postoji neki intelektualni i religiozni depozit znanja i spoznaja koje bi dostojale za sva vremena. Više je nego očito da treba odgojnim metodama uzrastati da se stvore želje za novim spoznajama, stavovima, načinima razmišljanja koje će pomoći svim uzrastima kršćana da se mogu zrelo i odgovorno suprotstaviti svim nailazećim problemima inventivno i odgovorno. O takvoj kreativnoj potrebi rasta ne treba više govoriti u terminima »nepoznate zemlje«, jer se ona u obliku nade nametnula svima koji žele »opstojati«. Kršćanin se prije svih mora pozabaviti svojom vjerom ukoliko želi da ona bude značajna kako na razini osobnoga iskustva tako i na razini vlastitoga svjedočenja.

Činjenica je, naime, da se društvo industrijaliziralo, odnosi politizirali, škola ideologizirala, vjera dogmatizirala, proizvodi reklamizirali što u biti postaje

¹ Usp. P. Grieger, *La creatività: strumento del rinnovamento*, Roma, 1977. 5.

zaprekom originalnom življenju i kreativnoj vjeri. Zbog posljedica takvog djelovanja i ljudskih odnosa Maslow sa strahom pita razvijamo li i stvaramo li na takav način bolesno društvo². Ovaj autor s pravom tvrdi da osoba čija se osnovna životna potreba ne zadovoljava, postaje bolesna baš kao što je bolesna kad joj nedostaju vitamini i razni minerali za zdrave odnose u strukturi organizma. Po njemu postoji pet osnovnih potreba od čijeg zadovoljenja zavisi zdravlje pojedinca: fiziološke potrebe, potreba sigurnosti, potreba biti ljubljen, biti prihvaćen, biti shvaćen, potreba poštovanja i potreba osobnog ostvarenja.

Potrebu za osobnim ostvarenjem Maslow vidi kao prvotnu motivaciju zdrava čovjeka³. Ostvarenje samoga sebe znači zapravo ostvarenje vlastitih mogućnosti ili još bolje to znači postati ono što je čovjeku moguće postati. To se ostvaruje ako mu se pomogne i ako ga se stimulira da ostvari tu svoju osnovnu i jedinu pravu potrebu da mu se osiguraju prostori razmišljanja i djelovanja po kojima će osloboditi kreativne moći omogućivši im prevagu u integralnom razvoju osobnosti.

Da bi se to moglo ostvariti odgoj treba »obdariti« pojedinca i skupine psihološkom sigurnošću, slobodom mišljenja i djelovanja vrednujući nove oblike dinamičnih misli, iskustava i spoznaja.

»MENTALNA GIMNASTIKA«

Poznati univočni i standardizirani odgovori mentalnih kvaliteta koji su se mjerili intelektualističkom postavkom (Q. I.) pokazali su svoju nesposobnost na razini dinamičkog razmišljanja i rasta jer po svojoj naravi tražili su samo jedan odgovor, konvergentan po svojoj naravi i postavci. Takvo testiranje (koje nažalost u još mnogim strukturama ostaje jedini kriterij za razlučiti sposobnost pojedinca) pokazalo je svoje nedorečenosti i manjkavosti, jer nije davalo mogućnosti da se pojedinac izrazi u svojim kreativnim mogućnostima⁴.

Standardizirani test mentalnih kvaliteta u svojim je odgovorima uvijek zahtijevao konvergenciju, a sve što je bilo izvan toga smatralo se pogrešnim. Stoga ne čudi što je bilo neko vrijeme u kojem je izraz »nadareni dječak« postao sinonim za dječaka s visokim (Q. I.) kvocijentom inteligencije što je za posljedicu imalo »potcjenjivanje« ostalih mentalnih kvaliteta. Objektivni takvog testa (Q. I.) sastojali su se ponajviše u tome da izmjere sposobnost sjećanja, prepoznavanja i rješavanja, ali ne i sposobnosti inventivnog i novog⁵. S ovim se ne želi staviti u pitanje vrijednost testa (Q. I.) kao sredstva mjerenja mentalnih kvaliteta, nego se želi ukazati kako je navedeni test ograničen u svom mjerenju mentalnih kvaliteta jer se iscrpljuje u konvergentnome dok divergentno zane-

² Usp. A. H. Maslow, *La creatività nell'individuo che realizza il proprio io*, u H. H. Anderson, *La creatività e le sue prospettive*, Brescia, 1975, 111—124.

³ Usp. A. H. Maslow, *Motivazione e personalità*, Roma, 1973.

⁴ Usp. A. J. Cropley, *La creatività*, Firenze, 1976, 6.

⁵ Usp. T. P. Jones, *L'apprendimento creativo*, Firenze, 1974, 9.

maruje⁶. Stoga su mnogi, pa tako i Guilford⁷ pokušali znanstveno ustvrditi da uz konvergentnu misao postoji i divergentna kao mentalna kvaliteta.

Guilford je svojim istraživanjima ustvrdio da se najodličnije kreativne sposobnosti u strukturi intelekta nalaze u kategoriji divergentne misli⁸ odakle izviru različite sposobnosti kao što su: tečna inovacija, originalnost, fleksibilnost, sposobnost za nove restrukturacije i asocijacije...⁹

Neki znanstvenici (Guilford, S. J. Parnes, A. Osborn, W. Gordon, P. Torrance, M. Debbesse i mnogi drugi) pokušali su i nedvojbeno uspjeli pokazati da u strukturi intelekta postoje kreativne moći svojstvene svakom pojedincu koje se mogu razvijati odgojnim procesom služeći se različitim odgojnim sredstvima i tehnikama gajeći »mentalnu gimnastiku«.

Mi ćemo samo spomenuti neke elemente koji se na razini katehetske metodološke postavke mogu pokazati kao ključni momenti koji stimuliraju kreativnu katehezu, kao što su: ambijent, skupina, animator, jezični izražaj i hermeneutika. Svaki od ovih elemenata igra odlučujuću ulogu u katehizaciji i nikad nisu neutralni. Reći ćemo samo nekoliko riječi o ambijentu koji bi trebao stimulirati kreativne mogućnosti.

AMBIJENT

Kad govorimo o »otvorenom ambijentu« mislimo na takav ambijent u kojemu svaki član aktivno sudjeluje u vlastitoj formaciji što je od presudne važnosti za sukladni razvoj vlastite osobnosti pa prema tome i vlastite kreativnosti. Nijedan ambijent nije »neutralan« s obzirom na cjeloviti odgoj, pa ni u procesu katehizacije.

Kreativnost kao ljudska stvarnost, tj. kao stvaralački potencijal kojega svi posjedujemo sistematski i sustavno treba iz dana u dan odgajati određenim sredstvima i različitim metodama. Jedan od prvih zahtjeva jest stvaranje optimalnog ambijenta s prostorima i inspirativnim idejama u kojemu će se moći ostvariti ljudski potencijal u svim svojim vrijednostima¹⁰. U prostorima života i djelovanja moguće je ostvariti želju za efikasnim promjenama ukoliko u određenom prostoru i ambijentu unaravljena sloboda metodološkim odgojnim postupkom postaje oslobađajuća vrednota. Sloboda mišljenja i djelovanja predvjet je inovacija i aktivnog sudjelovanja u osobnoj formaciji.

Poznato je da je konformizam¹¹ u svojoj biti antikreativan sistem mišljenja i ponašanja koji po svojoj odgojnoj strukturi ljude čini pasivnim subjektima, poslušnima društvu, »preživaocima« neosobnih mišljenja i kultura, žrtvama za-

⁶ *Isti...*, 9.

⁷ Usp. J. P. Guilford, *Creativity*, Amer. Psychologist V (1950) 444—454.

⁸ Usp. J. P. Guilford, *Come si misura e come si incrementa la creatività*, u S. J. Parnes—H. F. Harding, *Educare al pensiero creativo*, Brescia, 1972, 265—267.

⁹ Usp. J. P. Guilford, *Elementi caratteristici della creatività*, u H. H. Anderson, *La creatività e le sue prospettive*, Brescia, 1975, 180—185.

¹⁰ Usp. M. Mencarelli, *Creatività*, Brescia, 1976, 62.

¹¹ Usp. C. Moustakas, *Creatività e conformismo*, Roma, 1969.

tvorenih odgojnih sistema¹² u kojima nedostaje sloboda¹³. To je zapravo sistem odgoja koji blokira svaki kreativni potencijal i svaku slobodu. Stoga je jako važno shvatiti da odgajati znači prije svega »osloboditi kreativnost«, tj. osobnu i skupnu slobodu od svih sveza i uvjetovanosti koje priječe ljudskom biću da se doživljava autentično i originalno. Nema stoga kreativnosti bez oslobađanja slobode.

Gledajući iz pedagoške perspektive može se reći da je najvažnije stvoriti optimalni ambijent ukoliko se želi zaživjeti kreativno ponašanje. To je zapravo ambijent u kojem svaki subjekt može pronaći prostor i vrijeme u kojem će slobodno iskazati i manifestirati kreativni potencijal¹⁴.

Praktično riječ je o tome da se tako usklade odgojnointerventne mjere da motiviraju cjeloviti razvoj svake ljudske osobnosti osiguravši takve mogućnosti rasta i sticanja novih iskustava koja mogu pridonijeti razvoju vlastite kreativnosti¹⁵. Ovo se može ostvariti samo u prostoru potpune slobode i kreativnog odgoja koji nam se predstavlja kao jedina alternativa stvarnim konformizmima, uvjetovanostima i uniformiranostima¹⁶. Ovi prostori slobode i kreativnog odgoja ukoliko naiđu na društvena i crkvena posredstva koja stimuliraju kreativni odgoj motiviraju nova prisustva, nove forme suživota i obveza i stare »preživjele« forme reinterpretiraju za sadašnje vrijeme.

Ako je istinito da je ponašanje novih generacija nepredvidivo u želji da se izvrše vlastiti zadaci¹⁷ to znači da ambijent koji je konstituiran od raznih formula, kao što su autoritet i depozitarni odgoj zatumljuje konstitutivne elemente kreativnosti. Biti nepredvidivi, po nama znači biti dominirani kreativnošću i slobodom znajući da sloboda i kreativnost znače obvezu ostvarenja vlastitog egzistencijalnog programa, protiv uvjetovanosti, otuđenja i manipulacija sa strane odgojnih čimbenika¹⁸. Čini se jasnim da je na društvenom kao i na duhovnom polju najbitnije postići slobodu¹⁹ i odgajanje odgojnim procesom učiniti sposobnim da uvijek izabiru dobro.

Znano je da ambijent može biti sklon kreativnosti kao i njezina zapreka. Biti sklon znači biti ukorijenjen u otvoreni sistem, dok ne biti sklon znači ograničavati životni prostor ljudskog bivanja²⁰. Sa sigurnošću se može kazati da društveno-ambijentalna situacija vrijedi za sve kao katalizator rasta. To vrijedi za sve dimenzije ljudske osobnosti, pa također i za onu religioznu koja potrebu-

¹² Usp. R. Titone, *Psico-didattica*, Brescia, 1977, 145.

¹³ Pod riječi *sloboda* podrazumijevamo one momente u životu pojedinca koji dopuštaju svakom ljudskom biću da djeluje slobodno i da se oslobađa od svih opsesivnih i represivnih elemenata koji priječe samoostvarenje.

¹⁴ Usp. F. Padovani, *Creatività*, u *Dizionario enciclopedico di Pedagogia*, Torino, 1968, 127.

¹⁵ *Isti...*, 127 i s.

¹⁶ Usp. C. Scurati, *Non-direttività*, Brescia, 1977, 30—31.

¹⁷ Usp. H. Erikson, *Gioventù e crisi d'identità*, Roma, 1974, 286.

¹⁸ Usp. G. Girardi, *Educare: per quale società*, Assisi, 1978, 144—146.

¹⁹ Usp. R. Zavalloni, *Formazione al senso di responsabilità*, Roma, 1968, 65.

²⁰ Usp. H. H. Anderson, *La creatività vista in prospettiva*, u H. H. Anderson, *La creatività e le sue prospettive*, Brescia, 1975, 303.

je određenu prostornu situaciju da bi mogao ostvariti integralni rast ljudske osobnosti.

Rečeno drugim riječima odgoj za kreativnost ne može se prepustiti slučaju, nego dapače takav odgoj potrebuje prikladni ambijent, stimulativnu atmosferu i iskustva koja ne zahtijevaju samo jednostavno ponavljanje procesa i čina²¹. Ako se ozbiljno shvati da smo »djeca ambijenta«²², tj. ne samo njegovi produkti, nego i žrtve u punom smislu riječi²³, to znači da interakcija između subjekta i ambijenta može biti dobrim dijelom kontrolirana posredstvom pedagoških mjera koje pomažu da se izbjegnu psihičke devijacije uvjetovane ambijentalnim okolnostima²⁴.

KRŠĆANSKA ZAJEDNICA

Životni je ambijent (sredina) jedan od vrlo važnih čimbenika za integralni razvoj svakog pojedinca. Kada smo spomenuli ambijent mislilo se na crkvenu zajednicu koja je nositelj crkvene kateheze i njezin subjekt. Nije riječ o zajednici kao autoritetu koja svoje članove želi integrirati u jedan sistem mišljenja i ponašanja, nego danasve o zajednici koja je otvorena svim inicijativama i suodgovornostima svojih članova. Riječ je o kršćanskoj zajednici koja je i mjesto i naravni ambijent kateheze.

Kad se kaže »kršćanska zajednica« misli se na životnu zajednicu koja ostvaruje različita iskustva i darove i u kojoj članovi trebaju odgovorno sudjelovanje koje se razlikuje od svagdanjih obveza²⁵. To je zajednica u kojoj orkestrirano djeluju službe i karizme (Ef 4, 11—16) komplementarno se nadopunjavajući jer »svakomu se daje objava Duha na opću korist« (1 Kor 12, 7).

Kršćanska zajednica koja zna slušati, dijalogizirati, promicati i danasve svjedočiti vjeru pokazuje se kao najbolji stimulativni ambijent za razvoj kreativnih sposobnosti, jer ona postaje u slobodi stvarnim znakom uzajamne ljubavi i zajedništva.

Problem je često u tome što školski, obiteljski i ambijent crkvenih institucija koji je u mnogočemu konformistički zna zaokčiti razvoj kreativnih moći kod pojedinaca i zajednice olako izjednačavajući divergentnu misao s abnormalnošću²⁶. Nužno je nadići negativni stav odgojnih institucija koje se počesto zadovoljavaju konformističkom pedagogijom i odgajati tako da svaki odgajnik može razvijati svoje kreativne moći jer u različitosti stavova i ponašanja svaki

²¹ Usp. M. Mencarelli, *Metodologia didattica e creatività*, Brescia, 1974, 57.

²² Usp. F. Montuschi, *Età evolutiva e catechesi*, u *Nuove vie della catechesi in Italia*, Brescia, 1977, 253.

²³ H. H. Anderson, *La creatività come sviluppo della personalità*, u H. H. Anderson, *La creatività e le sue prospettive*, Brescia, 1975, 162.

²⁴ Usp. E. Fromm, *Avere o essere*, Milano, 1977, 209.

²⁵ Usp. P. Grieger, *La creatività: strumento del rinnovamento*, Roma, 1977, 82.

²⁶ Usp. C. Bucciarelli, *Creatività e fede religiosa: dialogo possibile?* *Orinetamenti pedagogici* XXIV (1977) 5, 789.

član odgojnoga procesa obogaćuje se i približava sve više ljudskosti a stoga i Bogu.

Stoga je potrebna orkestrirana pedagogija (odgoj) pomoću koje se religiozni čovjek prepoznaje i biva prepoznatljiv u određenoj zajednici kao osobnost koja svojim kreativnim stavom i ponašanjem promiče potrebnu obnovu Crkve.

Kad govorimo o zajednici onda mislimo na kreativnu zajednicu u kojoj je moguće izmjenjivati ideje i različita iskustva, u kojoj su »svi odgovorni« za individualni i kolektivni rast članova. U takvom jednom suživotu i uzajamnom odgoju ne postoje »spasitelji« niti neke »uvažene osobe« nego ljudi koji teže nadići jaz među generacijama i jaz između autoriteta i djelovanja. Čini se da se više ne očekuje od starijih samo da poučavaju mlade o smislu života, nego mladi su ti koji će reći da im određena iskustva osmišljavaju život i ona druga koja ih sputavaju da budu ono što bi trebali biti. Najidealnije je da se u zajednici dođe do te svijesti zajedništva u kojem se članovi uzajamno potpomažu, prepoznaju, obnavljaju, preporučaju.

Sudjelovanje u zajedničkom rastu nadilazi svagdanje življenje i ponašanje. To je nešto »više« s obzirom na sudjelovanje u suživotu, na razini izrada i dorada planova i programa, na razini odluka i obveza. Djelovati na ovaj način ne znači »djelovati za druge«, nego »s drugima« i to pretpostavlja nužni uvjet autentičnoga zajedničkog života (života u zajednici).

Kad smo spomenuli stimulativni ambijent, mislili smo na konkretnu župnu zajednicu koja omogućuje svakom svom članu i svakoj skupini unutar svojih životnih prostora da djeluju autentično i originalno sa svim darovima i karizmama koje su date na opće dobro. Župa kao osnovna i »živa stanica dijeceze« (RdC 148) njegovat će kroz svoj religiozni odgoj divergentne misli i pluralistička ponašanja koristeći sve elemente individualnih snaga koji potpomažu rast čitave zajednice²⁷.

ŽUPA I SKUPINE: KOMPLEMENTARNOST

Prema nauci II. vatikanskog sabora župa je viđena i tretirana kao živa stanica dijeceze i univerzalne Crkve (usp. SC 42; LG 26 i 28; OE 4, CD 30; OT 22; AA 10 i 30; AG 37; PO 19). Riječ je o crkvenoj mikroinstituciji posredstvom koje vjernik započinje udisati »ariju« univerzalne Crkve i u kojoj se redovito odvija proces katehizacije svih dobi i uzrasta. U takvoj strukturi sve se više uočava potreba kreativne kateheze kao i orkestrirano djelovanje uloga i funkcija. Ovdje je riječ o komplementarnosti kao produktu kreativnoga a odvija se na razini župa—skupina. Riječ je o takvoj župi koja potpomaže kreativni razvoj mladih i koja im pomaže da se postupno i cjelovito uklope u živu zajednicu vjere. Dok s jedne strane imamo mlade koji od župske zajednice očekuju materijalnu, moralnu, duhovnu podršku i svjedočanstvo vjere, s druge strane

²⁷ Usp. E. Erikson, *Gioventù e crisi d'identità*, Roma, 1974, 164.

imamo župnu zajednicu koja treba skupine mladih zbog njihovih karizma i kreativnosti, zbog svoje revitalizacije.

Pogubna bi bila ekleziologija koja bi samo naglašavala karizme kao i ona koja bi se iscrpljivala samo na hijerarhijskom ustrojstvu župe. Obnova i rast župe pretpostavlja onaj tip ekleziologije koja njeguje komplementarnosti između karizme i institucije²⁸. Činjenice i iskustva pokazuju da su župe, ovakve kakve jesu previše zatvorene, stereotipne i u kojima je jako naglašen administrativni element. Takva odgojna struktura blokira kod pojedinaca i kod zajednice otvorenost novom, novim mogućnostima i samoostvarenjima pojedinaca. Zatvorenost pred novim uzrokovala je rađanje novih skupina unutar župe ili izvan nje kao reakcija na postojeće konformističko stanje u kojemu se ništa »novoga« ne događa. Depozitarna pedagogija riskira i stvarno potiskuje kreativno kod mladih generacija i na jedan svjestan i nesvjestan način odriče se svoje obnove. Odatle i razlog da se župe i crkvene institucije gledaju i doživljavaju s nevjericom kao mjesta koja nisu nimalo sklona kreativnim iskustvima vjere ukoliko su nefleksibilni i spori na promjene.

Ako bismo razmišljanje postavili na razinu perspektiva mogli bismo se zapitati s obzirom na komplementarnost lokalnih institucija i skupina, a to bi značilo pokušati oživotvoriti kršćansku zajednicu pomoću skupina mladih služeći se kreativnim odgojem; animirati skupine mladih i preko njih čitavu zajednicu.

Iskustva nas upućuju na činjenice da mnoge skupine u Crkvi prije nego se »definiraju« nestaju. Možda bi se razlog njihova nestajanja mogao potražiti u sljedećim objašnjenjima²⁹:

- nedostatan funkcioniranje nekih zakonitosti koje su od životne važnosti za život skupine (Leadership, cilj koji treba postići, osnovne motivacije, afektivna kohezija),
- prenatrpanost pravila koja previše apsorbiraju,
- nedostatak odnosa s drugim skupinama s kojima bi se mogla razmijeniti mišljenja i ideje,
- nedostatak tehnika i potrebnih sredstava za potpunu animaciju,
- nedostatna priprava animatora, neprikladan stil i nedovoljan kontakt s ostalim animatorima,
- nedostatak međusobnog i kolektivnog dijaloga i nadasve nedovoljna prisutnost u svagdanjem životu konkretne zajednice.

Najkobniji je navedeni zadnji nedostatak, kontakt s konkretnom zajednicom jer ih čini iskorijenjenima iz stvarnosti pa lutaju kao izgubljeno stado, dok manjina može preživjeti, ali uvijek riskira da se zatvori u samu sebe. Neophodno je stoga, čini se, govoriti o komplementarnosti (župa—skupina) gdje život postaje uzajamno potpomognut.

²⁸ Usp. A. Mazzoleni, *Le strutture comunitarie della nuova parrocchia*, Roma, 1977, 18.

²⁹ Usp. G. Negri, *Mai Eucaristia senza politica e mai politica senza Eucaristia*, Pastorale giovanile VI (1972) 1, 4.

Župa bi trebala pomoći skupinama na sljedeći način:

- pomoći skupinama da bude posrednik između skupine i biskupije,
- tamo gdje postoje skupine župa treba biti centar jedinstva i pluralizma,
- posredstvom divergentnih i konvergentnih mišljenja, akcija, inicijativa tvoriti Crkvu, zajednicu u Kristu i po Kristu.

Župa na taj način postaje centar i ozračje slobode u kojoj se čitava zajednica u preobilju iskustva i izražaja sastaje slaviti riječ Božju i u isto vrijeme daje svoj nezamjenjivi udio u moralnom i materijalnom smislu riječi. Ali isto tako nije zanemariti i udio koji može dati skupina župi, pa tako npr:

- sudjeluju u procesu demokratizacije struktura i zajednicu čine autentičnijom u svjedočenju vjere,
- stižu s novošću evanđeoskom tamo gdje ne može župnik ili gdje mu to nije »dozvoljeno«,
- potpomažu živjeti vjeru i liturgiju s većom autentičnošću, suodgovornošću i sudjelovanjem,
- pružaju članovima zajednice primjer kako se može biti protagonista specijaliziranog apostolata,
- posredstvom njihovih aktivnosti koje čine u župi, a na poseban način izvan nje nude svijetu autentično svjedočanstvo riječi Božje.

Iz rečenog dade se zaključiti da ni župa a ni skupina ne uspijevaju same za sebe realizirati puninu Crkve, nego uzajamnim i orkestriranim apostolskim djelovanjem po kojemu svjedočanstvo postaje kompletno.

Skupina nije dakle i ne smije biti »otok« koji riskira da se zatvori u »individualizam« nego nadasve treba tražiti slijedeći kršćansku savjest i svoje kreativne potencijale uključujući se svojim doprinosima u konkretne kršćanske zajednice.³⁰ Svojom prisutnošću i založnošću skupina u svojoj kreativnosti promiče nove pastoralne programe adekvatne vremenu, a to znači da onemogućuju instituciji u ovom slučaju župnoj zajednici da se zaustavi usmjerujući se i upućujući je na kreativno, proročko i konkretno u ambijentu uzajamnog povjerenja i potpune slobode koja svoj temelj opstojanja nalazi u Duhu Svetome.

* * *

Trebat će premišljati stare metodologije »novim strategijama« usprkos mnogobrojnih predrasuda koje priječe razvoj kreativnoga. Bilo bi odveć premiono zanemarivati kreativne moći koje posjeduju svi mladi³¹ i skeptički paralizirati nove oblike odgojne formacije koja se okreće novim iznašašćima, osobnim zahtjevima i zajedničkim obvezama. Novim oblicima razmišljanja, istraživanja, zajedničkog apostolskoga življenja župne zajednice, a dosljedno tomu i Crkva treba otvoriti širom svoja vrata.

³⁰ Usp. C. Bucciarelli — F. Pajer — F. Veronese, *Realtà giovanile e catechesi*/2, Torino—Leuman, 1975, 133—134.

³¹ Usp. Š. Samac, *Kreativna mladost u potrazi za vrednotama*, u *Vjera mladih i župska zajednica*, Zbornik radova X. i XI. Katehetske ljetne škole, Varaždin 1981. — Pazin 1982, 43—52.